

ಮಾಯೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದು ಹೇಗೆ?

ಸ್ವಾಮಿ ಯತೀಶ್ವರಾನಂದ

ಸ್ವಾಮಿ ಯತೀಶ್ವರಾನಂದರು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ನೇರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರ ಶಿಷ್ಯರು. ಅನುಭಾವಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಸಾಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. 'ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನ' (ಆಂಗ್ಲ ಮೂಲ : *Meditation and Spiritual Life*) ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನ ಆಂಗ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆ 'ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿ' ಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಅನುವಾದ: ಬ್ರ. ನಾರಾಯಣ.

ಜಗನ್ನಿಧ್ಯಾ—ಮಾಯೆ

ಈ ಜಗತ್ತು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಜನಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ವೇದಾಂತ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ-ವಸ್ತುಗಳ ಹಿಂದೆ, ಎಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ-ಚಿಂತನೆಗಳ ಹಿಂದೆ, ಈ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸತ್ಯವಿದೆ; ಸತ್ಯ ಅದೊಂದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಆಸೆ ಪಡಬಾರದು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ :

‘ಇದೆಲ್ಲವೂ ಮಾಯೆಯ ಸೃಷ್ಟಿ. ಸ್ವತಃ ಮಾಯೆಯೇ ಅಸತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು; ವ್ಯಕ್ತಿ ತಾನು ಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲದೆ ಬೇರಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಭಯಪಡುವ ಮನಸ್ಸೂ ಅಸತ್ಯವೇ.

‘ಮೊಲದ ಕೋಡುಗಳು. ಮರೀಚಿಕೆ, ಬಂಜೆಯ ಮಗ, ಅಗ್ನಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಬೆಳೆದ ಕಮಲ—ಇವು ನಿಜವಾದರೆ ಆಗ ಮಾತ್ರ ಈ ಜಗತ್ತು ನಿಜ.’ (ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಬರುತ್ತದೆ.)

ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: ‘ಭಗವಂತನ ಅಭೇದ್ಯಶಕ್ತಿ ಮಾಯೆ; ಇದು ಅನಾದಿಯಾದುದು. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಗುಣತ್ರಯಗಳಿಂದಲೇ ಈ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಬಂದಿದೆ. ಇದು ಸತ್ ಅಲ್ಲ, ಅಸತ್ ಕೂಡ ಅಲ್ಲ; ಎರಡರ ಸಂಯೋಜನೆಯೂ ಅಲ್ಲ’ (ವಿವೇಕಚೂಡಾಮಣಿ, ೧೦೮-೧೦೯).

ವಿಷದಿಂದ ಹಾವಿಗೇನೂ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದೇ ವಿಷ ಇತರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು—ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು. ಅದೇ ರೀತಿ ಮಾಯೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ ಇರುವುದಾದರೂ

ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೇನೂ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮೋಡ ಮುಸುಕಿದಂತೆ ಮಾಯೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮರೆ ಮಾಡುವುದು. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಾಗ ಮೋಡ ಚೆದುರಿ ಸೂರ್ಯ ಗೋಚರಿಸುವನು. ಇದೇ ರೀತಿ ಮಾಯೆ ಅವರಿಸಿದಾಗ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕಾಣಿಸದಾಗುವುದು; ಭಗವಂತನ ಉಸಿರಿನಿಂದ ಮಾಯೆ ಚೆದುರಿಹೋಗುವುದು.

ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟುವ ಬಗೆ

ಒಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ—

ಜಗವೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ವಿಷುವೆ, ನೀನಿರುವೆಯೆ?
ನಾನೆನಿತು ಕರೆದರೂ ಕಾಣೆಯೇಕೆ?
ಕಣ್ಗೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಪಟ್ಟಿ, ಯಾರೊ ಕಟ್ಟಿಹರೇನು
ಮಾಯೆ ಬಿಗಿದಿಹ ಪಟ್ಟಿ, ಬಿಡಿಸು, ಕಣ್ತೆರೆ !

ಮಾಯೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿಗಿದ ಪಟ್ಟಿ, ಬಿಡಿಸುವವರೆಗೂ ನಾವು ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಲಾರೆವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು, ಬಯಕೆಗಳು—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾವು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪವಿತ್ರರಾಗದೆ ನಾವು ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟಲಾರೆವು. ಸಾಧಕನು ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟಲು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ನೈತಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸಮತೋಲನ, ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ದೇಹ-ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಬೇಕು; ಸಾಧನೆಯ ಫಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನಿಗರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅವನಿ ಗಾಗಿ ಜೀವಿತವನ್ನೇ ತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಿರಬೇಕು. ದುರ್ಬಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ.

ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮಾರ್ಗ ವೆಂದರೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಹೋಗುವುದು. ತನ್ನದೇ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಭಗವಂತ ಬಾಧಿತನಾಗನು; ಅವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನ ಮಾಯಾಜಾಲವಿದೆಂದು ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಬಳಿಕ ಅದು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸದು. ಭಕ್ತ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾನೆ, ಜ್ಞಾನಿ ಗುರುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದವನೇ ಗುರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದೆಂದರೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಂತೆಯೇ. ಭಕ್ತ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಿ ಇಬ್ಬರ ಗುರಿ ಒಂದೇ— 'ನನ್ನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟ. ಯಾರು ನನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವರೋ ಅವರು ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನು ದಾಟುವರು' (ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ೭.೧೪) ಎಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಬ್ಬರ ಸಾಧನವೂ ಒಂದೇ.

ಸಾಧಕನು ಸತ್ಯಗುಣ, ರಜೋಗುಣ, ತಮೋಗುಣ—ಇವು ಮೂರನ್ನೂ ಮೀರಬೇಕು. ಶುದ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದರೂ ಸಾಲದು. ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಗುಣತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು; ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಧಕನೂ ಹಾದುಹೋಗಬೇಕು. ಸಾಂಖ್ಯರು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಅತಿ ಕುರೂಪಿಯಾದ ನರ್ತಕಿಯೆಂದು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳು ಸುಂದರ ವೇಷಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡಲೆತ್ನಿಸುವಳು. ಅವಳ ನಿಜರೂಪ ಹಾಗೂ ನಿಜಸ್ವಭಾವ ಪ್ರಕಟವಾದೊಡನೆ ಅವಳು ಮುಖಭಂಗದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುವಳು, ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ತನ್ನ ಬಂಧನದಿಂದ, ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವಳು.

ಜಗತ್ತೆಂಬ ಕನಸು

ಈ ಜೀವನವೆಂದರೇನು? ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೇ ನಾವು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ; ಇದೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಕನಸು, ನಾವು ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ಕನಸು ಕಾಣುವುದು ನಿಜ; ಆದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು ಎಂಬುದೇ ವೇದಾಂತದ ಸಾರ. ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿರುವವರಿಗೂ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಆ ಕನಸು ಸತ್ಯ. ಅದು ಕನಸೆಂಬ ಸುಳಿವು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗಲೇ ಕನಸನ್ನು ಭಂಗ ಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇಳುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಕನಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹ ಮೂಡದಿದ್ದರೆ ಇದು ಅಸಾಧ್ಯ.

ನಾವು ಆತ್ಮವಾಗುವುದಲ್ಲ; ಈಗಾಗಲೇ ನಾವು ಆತ್ಮವಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಇದರ ಅರಿವಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ. ತುರಿಯಾವಸ್ಥೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವಾಗ ಕನಸೊಡೆದು

ಪ್ರಜ್ಞಾತೀತ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಲುಪಲು ಕೆಲವು ಸಾಧನೆಗಳು ಅವಶ್ಯಕ. ನಮ್ಮ ಅದರ್ಶವನ್ನು ವಾಸ್ತವಗೊಳಿಸುವುದೇ ನಮ್ಮ ಗುರಿ. ನಮಗೆ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಅಸತ್ಯವಾಗಬೇಕು. ನಾವು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ, ಆತ್ಮದರ್ಶನವಾಗುವವರೆಗೆ ಈ ಜಗತ್ತೆಂಬ ಕನಸು ಸತ್ಯವೆನಿಸುವುದು. ನಮ್ಮ ಎಚ್ಚರದ ಸ್ಥಿತಿ ಕನಸಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯವೇನೂ ಅಲ್ಲ; ಎರಡೂ ಅಸತ್ಯವೇ.

ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳು

ಜಾಗ್ರತ್, ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಿ—ಈ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳೂ ನಿಜವಲ್ಲ. ಬದಲಾಗುವ ಯಾವುದೂ ನಿಜವಲ್ಲ. ಈ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತವಾಗಿರುವ ಆತ್ಮನನ್ನು ಇವು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಈ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಶ್ವ, ತೈಜಸ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಜ್ಞ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನು ರಿಂಚಿತ್ನೂ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗನು. ಗಾಢ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೇಳುವಾಗ ನಾವು 'ನನಗೇನೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇದ್ದಿರಲೇಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳಲಾಗದು.

ಸ್ವಪ್ನ ಹಾಗೂ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಗಳ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಗಾಢವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತು ಅಸತ್ಯವೆಂಬ ಅರಿವಾಗಬಹುದು. ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯ ವಿಶ್ವ ಸ್ವಪ್ನಾ ವಸ್ಥೆಯ ವಿಶ್ವದಂತೆಯೇ ಅಸತ್ಯವನ್ನಾಧರಿಸಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ, ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಆ ಲೋಕ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಂತೆಯೇ ಸತ್ಯ. ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯ ಜಗತ್ತಿನಂತೆಯೇ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಸುಖ-ದುಃಖಾನುಭವಗಳನ್ನು ನೀಡುವುವು.

ಉಪಾಧಿಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯವಾದ, 'ಅದ್ವಯ' ವಾದ ತುರಿಯ (ನಾಲ್ಕನೆಯ) ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇ ವೇದಾಂತಿಯ ಗುರಿ. ತನ್ನ ಸೀಮಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹಾಗೂ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೇ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಏಕತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವುದೇ ವೇದಾಂತದ ಗುರಿ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ ಎಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗಳ ಗುರಿ.

ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದ ಬಳಿಕವೂ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತು ಹಿಂದಿ ನಂತೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಬೀರಲಾರದು— ಎಚ್ಚಿತ್ತ ಮೇಲೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ದುಃಖ, ಸಂಕಟಗಳು ಯಾವ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಬೀರದ ಹಾಗೆ. ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಜಾಗ್ರತ್, ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಿ—ಈ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಮಾತ್ರ

ಇರುವುದು; ಆದರೆ ವೇದಾಂತ ತುರಿಯಾವಸ್ಥೆಯ ಬಗೆಗೆ, ಸಾಧಕರು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಗೆ ತರುವ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆರೋಪ

ಕೆಂಪಿಗೆ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಬೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವುದು ಬೆಂಕಿಯೇ ಹೊರತು ಕಬ್ಬಿಣವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಅಗ್ನಿತತ್ತ್ವ ಕಬ್ಬಿಣದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಹೊಂಡಾಗ ಕಬ್ಬಿಣವೇ ಉರಿಯುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಇದೇ ರೀತಿ, ದೇಹ-ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಯಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದು; ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಯಿರುವುದು ಆತ್ಮ ಅಥವಾ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಂಡು ಹಾವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದಾಗ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಭಯವುಂಟಾಗ ಬಹುದು; ಹಾವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊಲ್ಲೋಣ ಎಂದೆಲ್ಲ ಅನ್ನಿಸ ಬಹುದು. ಗಾಜನ್ನು ವಜ್ರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಾಗ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬಹುದು. ಅದೇ ರೀತಿ ದೇಹವನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಾಗ ಕಾಮ, ದೈಹಿಕ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಮೊದಲ ತಪ್ಪಿನಿಂದಲೇ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ತಪ್ಪುಗಳುಂಟಾಗುವುವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲ ತಪ್ಪನ್ನೇ ನಿರ್ಮೂಲನಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಮೊದಲ ತಪ್ಪು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕಠಿಣ ಸತ್ಯ. ಇದು ಮೊದಲ ಹೊಂಬಿನಂತೆ, ಬಂಜೆಯ ಮಗನಂತೆ ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲ. ಹಗ್ಗವನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಹಾವೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯುಂಟಾಯಿತು; ಅದು ಶೂನ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾಯೆಯ ಭ್ರಮೆ ಕೇವಲ ಶೂನ್ಯವಲ್ಲ.

ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರ ಜಗತ್ತಿಗೆ 'ಪ್ರಜ್ಞೆ'ಯ ಹೊರತಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲ. ಈ ಜಗತ್ತು ಅಸತ್ಯ—ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಅಚೇತನ. ಜಡ, ಭೌತಿಕ ಹಾಗೂ ನಾಶವಾಗುವಂಥದು. ಪ್ರಜ್ಞೆ ಜಗತ್ತಿನ ಕಾರಣವೂ ಅಲ್ಲ, ಜಗತ್ತು ಅದರ ಕಾರ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಹಾವಿನ ಭ್ರಮೆಗೆ ಹಗ್ಗ ಕಾರಣವಲ್ಲ; ಹಗ್ಗವನ್ನು ಹಾವಿನಂತೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಅಜ್ಞಾನವೇ ಈ ಭ್ರಮೆಗೆ ಕಾರಣ. ಆತ್ಮ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಹೀಗೆಯೇ. ವೇದಾಂತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ವಿರಾಸ ಒಂದು ಹಂತ ಮಾತ್ರ; ಅದೇ ಗುರಿಯಲ್ಲ. ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅದು ನಿಜವೆನಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಸತ್ಯದ ಪಥದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಂತ ವನ್ನು ದಾಟಿದ ಬಳಿಕ ಅದು ನಿಜವೆನಿಸದು. ಈ ಜಗತ್ತು ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದಾಗಿ ಬದಲಾದದ್ದಲ್ಲ. ಹಾಲು ಮೊಸರಾದಂತೆ ಇಲ್ಲೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ನಿಜಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಗ್ಗ ಹಾವಿನಂತೆ ಕಂಡಿತು ಅಷ್ಟೇ; ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಭಯವೇ ಮೊದಲಾದ ತೊಂದರೆಗಳುಂಟಾದವು.

ನಾವು ಶಾಶ್ವತ ಬದುಕನ್ನು ಬಯಸುವುದೇಕೆ? ನಮ್ಮ ನೈಜಸ್ವರೂಪವೇ ಶಾಶ್ವತವಾದುದರಿಂದ. ನಾವು ದೇಹ ಹಾಗೂ ಇತರ ಉಪಾಧಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳು

ವುದನ್ನು ಮೊದಲು ಬಿಡಬೇಕು. ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು, ಅಂತಃಕರಣಾದಿಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಲಾರವು; ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವರೆಗೂ ನಮಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಜೀವನವಿಲ್ಲ.

ದೃಷ್ಟ್ಯಾದರ್ಶನ ದೃಷ್ಟೀನಾಂ

ವಿರಾಮೋ ಯತ್ರ ವೈ ಭವೇತ್ |

ದೃಷ್ಟಿಸ್ತತ್ತ್ವಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ

ನ ನಾಸಾಗ್ರಾವಯೋಕಿನೀ ||

(ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತಿ, ೧೧೭)

ನೋಡುವವನು, ನೋಟ ಮತ್ತು ನೋಡಲ್ಪಡುವ ವಸ್ತು—ಇವುಗಳ ಭೇದ ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗುವುದೋ ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಮೂಗಿನ ತುದಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದಲ್ಲ.

ದೃಶ್ಯ (ಕಾಣುವ ವಸ್ತು)ದಿಂದ ದೃಶ್ಯ (ಕಾಣುವ ವ್ಯಕ್ತಿ) ಅನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಬೇಕು; ಅದೇ ರೀತಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನೋಡುವವನು ತಾನು ಕಾಣುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಯಾಣದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಯಲ್ಲೂ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾದ, ಶುದ್ಧ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿರಬೇಕು. ಸೃಷ್ಟಿ ಚಿಂತನೆಯಿರಬೇಕು. ಮಾಯೆಯ ಮುಸುಕನ್ನು ಕಳೆ ದೊಗೆದಾಗ ನಮಗೆ ಅರಿವಾಗುವುದು, ಕಾಣುವವನು ಹಾಗೂ ಕಾಣುವ ವಸ್ತು—ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂದು. ಕ್ಯಾಂಟ್ ಹೇಳುವ 'ಕಾಲ-ದೇಶ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ ನಿಯಮ' ವೇದಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಯೆಗೊಳಪಟ್ಟದ್ದು; ಅದನ್ನು ನಾವು ಮೀರ ಬೇಕು.

ನಾವು ಬಹುತೇಕ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳೊಂದಿಗೇ ಬದುಕು ತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅಸತ್ಯಕ್ಕೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವವರಿಗೆ ಸತ್ಯ ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನವೆಂದರೆ ಅನೇಕರು ಹೆದರುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಅವರ ಕನಸುಗಳಿಗೆ ಭಂಗ ಬರುವುದು. ಈ ರೀತಿ ಭಂಗ ಬಂದಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನವೂ ಇಲ್ಲ. ದೀರ್ಘ ಕಾಲ ಕತ್ತಲ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಬೆಳಕನ್ನೆದುರಿಸಲಾರರು. ಗೊಬ್ಬೆಗೆ ಹಗಲು ಕಣ್ಣು ಕಾಣಿಸದು. ಸದ್ಯ ನಮಗೆ ಕತ್ತಲೆಯೇ ಸತ್ಯ—ಬೆಳಕು ಕಾಣಿಸುವವರೆಗೂ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೆಂದರೆ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಓಡಿಸುವುದು, ಬೆಳಕನ್ನು ತರುವುದು. ಈ ಬೆಳಕು ಇನ್ನೊಂದು ಬೆಳಕನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ಬೆಳಕಲ್ಲ; ಇನ್ನೊಂದರ ಪ್ರತಿ ಫಲನವಲ್ಲ.

ಬಂಧನ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕವನದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

ನಿನ್ನ ಕೈಲಿದೆ ನಿನ್ನ ಬಿಗಿದಿಹ ಕಬ್ಬಣದ ಯಮಪಾಶವು;
ಬೇಡ, ಪಾಶವ ಕಡಿದು ಕೈಬಿಡು! ಹಾಡು ಸಂನ್ಯಾಸಿ—
ಓಂ ತತ್ ಸತ್ ಓಂ !

(ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ, ಸಂಪುಟ ೮, ಪು.೩೩೨)

ಸರಪಳಿಯ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವ ಬದಲು ಅದನ್ನೇ ನಾವು ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಕೊನೆಗೂ ಒಂದು ದಿನ ನಾವು ಅದನ್ನು ಕಡಿದೊಗೆಯಲೇಬೇಕು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧಿಸುವ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳು, ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಎಲ್ಲವೂ ತೊಲಗಲಿ. ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ. ಹೊಸ ಶೃಂಖಲೆಗಳನ್ನು ಬಿಗಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲು ಹಳೆಯವನ್ನು ನಾವು ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ. ಈ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡದೆ ನಾವು ಗುರಿ ತಲುಪಲಾರವು.

ನಾವಾಗಿಯೇ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡಿರುವ, ಅಸತ್ಯವಾದ ಬದುಕಿನ ಶೃಂಖಲೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಇದು ವಿರುದ್ಧ ಗತಿಯ ಕ್ರಿಯೆ. ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿರುದ್ಧಗತಿಯ ಪ್ರಬಲ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು, ಅಹಂಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ನಾವು ಬೇರ್ಪಡಬೇಕು. ಸರಪಳಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನು ನಾವು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವ ಬದಲು 'ಅಯ್ಯೋ, ಸರಪಳಿ ನನ್ನನ್ನೇಯುತ್ತಿದೆ' ಎಂದು ನಾವು ದೂರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಜನನ, ಮರಣದ ರಾರ್ಯ-ಕಾರಣದ ಸರಪಳಿಯ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸಡಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ. ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ. ಹತ್ತೋಟಿಯಿಂದ, ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರಂತರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ. ಆಗ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ

ಜೀವನದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಭಾಗ ನಿಮಗೆ ಸಹಜ ಹಾಗೂ ಸುಲಭವೆನಿಸುವುದು.

ಇಬ್ಬರು ನದಿಯಲ್ಲೇನೋ ತೇಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ಅದು ಸುಂದರವಾದ ಒಂದು ಕಂಬಳಿ. ಒಬ್ಬ ನದಿಗೆ ಜಿಗಿದ, ಈಜುತ್ತ ಹೋಗಿ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ. ಅದರೆ ಅದನ್ನು ದಡಕ್ಕೆಳೆಯುವ ಬದಲು ಅವನೇ ಅದರಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ. ದಡದಲ್ಲಿದ್ದವನು ಕೂಗಿದ—'ಕಂಬಳಿ ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು!' ಆಗ ನದಿಯಲ್ಲಿದ್ದವನು ಹೇಳಿದ—'ನನಗಿದನ್ನು ಬಿಡಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಕಂಬಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದೆ.' ಅದು ಕಂಬಳಿಯಾಗಿರದೆ ಕರಡಿ ಯಾಗಿತ್ತು! ನಾವು ಸುಖ ಭೋಗವಸ್ತುಗಳ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಅವು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದೇವೆಂದು ನಮ್ಮ ರಕ್ತ ಹೀರುವವು. ಜಗತ್ತೆಂಬ ಮಾಯೆಯ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿರುವವರಿಗೆಲ್ಲ ಇದು ಸಂಭವಿಸುವುದು.

ನಿಮ್ಮ ಬಾಹ್ಯ ಪದರಕ್ಕೆ ದಿನವೂ ಏಟು ಹಾಕುತ್ತಿರಿ. ಅದರ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ತೆಳುವಾಗಿ, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಏಟುಗೂ ಒಡೆದುಹೋಗುವಂತಾಗುವವರೆಗೂ ಏಟುಕೊಡಿ. ಒಂದು ಬಲವಾದ ಏಟಿನಿಂದಲೂ ಇದು ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ಪವಿತ್ರವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಅಪಾಯಕರ. ಹತ್ತೋಟಿಯಿಂದ ಯಾವ ದಯೆದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ವಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಪದರಕ್ಕೆ ಏಟುಕೊಡುತ್ತಾ ಬನ್ನಿ. ಸಾರಷ್ಟು ಬೆಳೆದ ಮೊಟ್ಟೆಯಾದರೆ ಹಕ್ಕಿ ಹೊರಬರಲು ಮೊಟ್ಟೆಯ ಚಿಪ್ಪೊಡೆಯಲು ನೀವು ಸಹಾಯ ಮಾಡ ಬಹುದು. ಆದರೆ ಮೊಟ್ಟೆ ಇನ್ನೂ ಎಳೆಯದಾಗಿದ್ದರೆ, ಹಕ್ಕಿಮರಿ —ಪಾಪ ಸತ್ತೇ ಹೋಗುವುದು.

ವೇದಾಂತಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ : 'ಸತ್ಯದಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸಬೇಕು; ಅದನ್ನೇ ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು' (ವೇದಾಂತ ಸೂತ್ರಗಳು ೪.೧.೧) ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತುಂಬಿದ ದುಷ್ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನಗೊಳಿಸಲು ಸತ್ಯದ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ನಿರಂತರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಜನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದನು. ಮಹಾದ್ವಾರದ ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೆತ್ತಿದ ಎರಡು ನಾಯಿಗಳಿದ್ದವು. ಅವನ್ನು ನಿಜವಾದ ನಾಯಿಗಳೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಲು ಭಯಪಟ್ಟನು. ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾಧುವೊಬ್ಬನು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು, 'ಏನೂ ಭಯ ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನೊಡನೆ ಬಾ' ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಅರಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಅವನು ಹತ್ತಿರ ಹೋದಾಗ ತಿಳಿದು ಬಂತು, ಅಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದದ್ದು ಕೇವಲ ಕಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಮಾತ್ರ. ಅವನು ಹತ್ತಿರ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳು ಓಡಿಹೋದವು ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ—ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳು ಓಡಿಹೋದವು ಎನ್ನಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾವು ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡುವವರೆಗೆ ಆತ್ಮ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಆತ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಜಗತ್ತು ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.